ئەختەم ئۆمەر

ئۆزىمىزنى ئېتىراپ قىلايلى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئەختەم ئۆمەر

ئۆزىمىزنى ئېتىراپ قىلايلى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目（ C I P ）数据

剖析自我/艾合塔木·吾马尔著.— 乌鲁木齐:新疆人民出版社.2001.3
ISBN7-228-06346-5

Ⅰ.剖... Ⅱ.艾... Ⅲ.杂文-作品集-中国-当代-维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I267.1

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2001）第 07274 号

剖析自我（维吾尔文）

（杂文）

艾合塔木·吾买尔著

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放南路 348 号　邮政编码 830001）
新疆新华书店发行
新疆工人时报印刷厂印刷
850×1168 毫米 32 开本 10·375 印张 2 插页
2001 年 3 月第 1 版　2001 年 3 月第 1 次印刷
印数:1 — 5000

ISBN7-228-06346-5/I·2325　定价:15.50 元

مۇندەرىجە

مەن ئۇنى ئاران ئىككى قېتىم كۆرەلىگەن 1
مېنى تەۋرەتكەن بۆشۈك 11
يازغۇچى بولمىسا بولمايدۇ........................... 20
ئارىمىزدا مويسىپىتلەر ئاز ئىدى 27
توغراقلىق رىۋايىتى 32
تىنالماي ياشاۋاتقانلار 50
ئۆزىمىزنى ئېتىراپ قىلايلى 76
ئۇ كەلمەسكە كەتتى............................. 190
ئۇيغۇرلاردا دوپپا تەقدىم قىلىشنىڭ سىرى............ 199
بۇگۈنكى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ هايات پېشۋاسى
ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر 204
روهنىڭ قايتا چاقىرىشى............................ 213
ئۆلگەندىن كېيىن ياسىن ئوقۇمدۇق ياكى تىرىك چېغىدا
پەرۋىش قىلامدۇق 271
هازىرقى ياشاش ئىقتىدارىمىز 276
يۈرىكىم يىغلايدۇ................................ 293
يوپۇرمىقىغا قاراپ يىلتىزىنى كۆرۈش............... 317

مەن ئۇنى ئارانلا ئىككى قېتىم كۆرەلىگەن

راست، مەن ئۇنى ئارانلا ئىككى قېتىم كۆرەلىدىم، ئۇنىڭ بىلەن تونۇشمىغان تەلۋە كىتاب مەستانىسى چاغلىرىمدا ھەربىر ئەسىرىنى بېشىمچىلاپ كىرىپ كەتكىنىمچە تەكرار ئوقۇپ تاڭغا يېقىن كىتاب بەتلىرىنى مىجىقلىغانچە چۈشەكەپ ئويغانغان چاغلىرىمدا، بۇ سۆيۈملۈك كىتابنى پۇرلىۋەتكىنىم ئۈچۈن ئۆزۈمنى ئەيىبلەپ كەتكىنىم ۋە "بۇ ھۆرمەتلىك زات قانچىلىك ئادەمدۇ، بەستى يوغان، تازا كېلىشكەن، چىرايلىق ئادەم بولسا كېرەك، ئۆمرۈمدە ئۇنى بىرەر قېتىم كۆرەلەرمەنمۇ؟..." دەپ ئويلىغانلىرىم... بۇ، بالىلىقتىكى سەبىي، پاك ھېسسىياتلىرىم ئىدى. بۇ — ئۇنىڭ مەن تويماي ئوقۇيدىغان ئەسەرلىرى سىڭدۈرگەن ھۆرمەت ھېسسىياتى ئىدى.

كۈتۈلمىگەن، تاسادىپىي چاغدا ئۇنى تۇنجى قېتىم كۆردۈم. ئۆزىنى كۆرمەي تۇرۇپ، ئەسەرلىرىدىن سىڭگەن يازغۇچىغا — پىر ئۇستازغا بولغان ھۆرمەت، ئۆزىنى كۆرگەندىن كېيىن تېخىمۇ چوڭقۇرلىشىپ، ئۇنىڭ يازغۇچىلىق كامالىتىدىن ئادەملىك كامالىتىنىڭ كۆپ ئۈستۈنلۈكى، بەلكى يازغۇچىلىق ئورنىدىن كۆپ يىراقلاپ، ئارتىپ كەتكەنلىكى مەندە ئۇنتۇلماس تەسىرات قالدۇردى.

1986 ـ يىلى، ئاۋغۇست، سانافسىز ئۇنتۇلماس

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

خاتىرىلىرىم ئىچىدىكى ئەڭ سەرخىل خاتىرە. «تارىم» ژۇرنىلى غۇلجىدا چاقىرغان ئىسلاھات تېمىسىدىكى ئىجادىيەت يىغىنىغا قاتنىشىش شەرىپى مېنى خۇشاللىقتىن گاڭگىرىتىپ قويغانىدى. مەن كۆرىدىغان "تۇنجى" لار بۇ پۇرسەتتە ناھايىتى كۆپ ئىدى. ئاۋۋال كىچىكىمدىنلا تولا ئاڭلاپ نامى ياد بولۇپ كەتكەن سادىر پالۋان يۇرتى — " ئىلىخو" نى كۆرىمەن، ئاندىن مەن ئەسەرلىرىنى سۆيۈپ ئوقۇيدىغان يازغۇچى - شائىرلىرىمىزنى كۆرىمەن، ئۆمرۈمدە تۇنجى قېتىم ئاشۇلارنىڭ يىغىنىغا قاتنىشىمەن، ئۇلار قانداق ئادەملەر، ماڭا ئوخشايدىغان ئادەملەرمۇ ياكى باشقىچە سىياقتىكى ئادەملەرمۇ، بىر كۆرەي. مەن تېخىچە ئۆزۈمگە ئىشەنمەيتتىم.

تېگىرقاپ يۈرۈپ، يىغىن ئورنىنى ئەستە تاپتىم. غۇلجا شەھىرى شۇنداق چىرايلىق، ئازادە، باغچىغا ئوخشىسىمۇ مەن ئۈچۈن، شەھەر كۆرمىگەن سەھرا بالىسى ئۈچۈن ئۇي - چوڭقۇرى تولا بولۇپ كەتكەنىدى. مېنىڭ تىزىمغا ئالدۇرۇپ ياتاق بوسۇغىسىدىن ئاتلاپ بولغۇچە "ئۇھ" دېگۈدەك ھالىم قالمىدى. بىرمۇنچە ئادەملەرنى كۆردۈم. ئۇلار شۇنچە شوخ، پاراڭچى بولۇپ، خۇددى قەدىناسلاردەك ئەركىن پاراڭلىشاتتى. تەبىئىي سەزگۈم ھەم مەن كۆرگەن رەسىملەر ئۇلارنىڭ يازغۇچى - شائىرلىرىمىز ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. "ۋۇي، ئۇلارمۇ بىزگە ئوخشايدىكەنغۇ، مېنىڭ دادام مۇئەللىم، مەن كۆرگەن باشقا كىشىلەرگە، ھەتتا بەزىسىنىڭ تۇرقى، گەپ - سۆزى كوچىدىكى ئالىقاپلارنىڭ دەل ئۆزىگىلا ئوخشايدىكەنغۇ؟!" دېدىم. بىرقىسىملا بولۇپ قالدىم، دېمەك، ئوخشايدىكەنمىز. تەسەۋۋۇرۇمدا ئۇلار ئادەتتىكى

ئادەملەردىن پۈتۈنلەي ئۆزگىچە، بىزگە ئوخشىمايدىغان، گەپلىرى چۈشىنىكسىز، ناھايىتى سۈرلۈك، قەيسەر ئادەملەر ئىدى. ھەممىسى ماڭا ياتسىرەپ قاراۋاتقاندەك ”بۇ بالا بىرەرىنىڭ غۇلجىنى كۆرسەتكىلى ئالغاچ كەلگەن بالىسىمىدۇ ياكى بىزنى كۆرگىلى، ئوينىغىلى كەلگەن بالىمىدۇ؟“ دەۋاتقاندەك تۇيۇلدى. ئۇلار ئۆز يولىغا كېتىۋاتىسىمۇ، ئۆز كېپىنى قىلىۋاتىسىمۇ، ئۆز خىيالى بىلەن بولىسىمۇ، ماڭا شۇنداق تۇيۇلدى. شۇڭا تەرلەپ بېشىمنى ئۇستۇن قىلالماي، ياتاقتا ئۇلاشقۇچە روھىي جىددىيلىكتىن ھېرىپ كەتتىم. ھېلىمۇ ياخشى، ياتاقتا كىرىپلا ئابلىمىت ھاجى ئاكا بىلەن سېغىنىش ئىچىدە كۆرۈشتۇق. ئابلىز ئۆمەر ئاكىمۇ كىردى. ئۇلارمۇ مېنى تونۇيدۇ، مەنمۇ ئۇلارنى تونۇيمەن. ”ھېرىپ ئۆلەي دېدىم!“ دەپ ھالىمنى بەرگەنىدىم، ئۇلار كۈلۈشۈپ كېتىشتى، يەڭگىللەپ قالدىم.

— ھەممىڭلار كارىدورغا چىقىڭلار! ...

سىرتتىن قوپال چاقىرىلغان ئاۋاز ئاڭلاندى. ئەپتىدىن سەپەر ھاردۇقى چىقىپ تۇرغان ئادەملەر ياتاقلاردىن چىقىپ، كۈلۈشۈپ تۇرغانىدى، ئېگىز بويلۇق، قاراقاش، ئوراكۆز بىر ئادەم:

— ھازىر شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن كەلگەن يازغۇچى - شائىرلار ئۆزۈڭلارنى رۇسلاپ، رەتلىك تۇرۇڭلار! مەشھۇر شائىر روزى سايىت سىلەرنى قوبۇل قىلىدۇ،— دېدى، ئۇنىڭ قويۇق خوتەن شېۋىسىدىكى قىزىق چاقچىقى ھەممىمىزنى تېلىقتۇرۇپ كۈلدۈرۈپ، ئاردىكى ياتسىراش، سىپايىلىقنى تۈگىتىپ ھاردۇقىمىزنى چىقىرىۋەتتى.

— ئالدىمغا قالايمىقان كېلىۋەرمەي، رەتلىك تىزىلىپ قوبۇل قىلىشىمنى كۈتۈپ تۇرۇڭلار. مەن ئاۋۋال زۇنۇن قادىرنى قوبۇل قىلىشتىن باشلايمەن.

ھەممەيلەن پاراقلاپ كۈلۈشتى. يۈرىكىم سىلىپ، كۆزلىرىم چوڭ ئېچىلغانچە، ئادەملەر قارىغان تەرەپكە نەزەر ئاغدۇردۇم، ئەخەت تۇردى ئاكا بىلەن ئابدۇساتتار ناسىرى كۆزەينەكلىك، چىرايىدىن نۇر يېغىپ تۇرغان، خۇش پىچىم بىر بوۋاينى قولتۇقلاپ كەلدى. ھەممە ئادەم بۇ ھۆرمەت ئىگىسىنىڭ قولىنى چەكسىز ئىپتىخارلىق بىلەن تۇتاتتى. روزى سايىت ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ قىزغىن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى:

— ئاكا، ئەمدى ئەدەپسىزلىكىمنى كەچۈرۈڭ، سىزنىمۇ سېغىندىم، ھەممىنى سېغىندىم ياتقىنىڭىزغا كىرىپ كۆرۈشەي دېسەم، خوتەندىن كەلگۈچە ھارغاندىنمۇ بەك ھېرىپ كەتكۈدەكمەن، شۇڭا سىزدىن باشلاپ ھەممەيلەن بىلەن بىرلا ۋاقىتتا كۆرۈشەي، قوبۇل قىلاي دېدىم...

ھەممىمىز يەنە كۈلۈشتۇق.

— مېنى راستىنلا قوبۇل قىلدىڭمۇ، گاداي! — دېدى زۇنۇن قادىرى كۈلۈپ تۇرۇپ.

— سىز ئادەتتىكى يازغۇچى بولسىڭىزمۇ، قوبۇل قىلماي بولمىدى، چۈنكى مەن مەشھۇر بولسامىمۇ كەمتەر ئادەممەن...

تولا كۈلۈپ، زۇنۇن قادىر ئاكىنىڭمۇ كۆزلىرىدىن ياش چىقىپ كەتتى. مەن ئۇ كىشىنىڭ بوۋايلارغا خاس يۇمشاق قوللىرىنى تۇتقىنىمدا پۈتۈن سەزگۈم يوقالغاندەك بولدى. دېمەك، مۇشۇ مىنۇتتا ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ بىر تۈۋرۈكىنىڭ

قولىنى تۇتقانىدىم!

يىغىن جەريانى مەن ئۈچۈن ھاياتىمدىكى ئەڭ قىيىن مىنۇتلار بولدى. مەن ئوتتۇرىغا قويغان «زېمىن، قارا ئادەملىرىڭگە» پوۋېستى مېنى بەس - مۇنازىرە تاش بورىنى ئاستىدا قويدى. مەيداندا يالغۇزلۇق ھېس قىلدىم، ھەممە ئادەم بېشىمغا تاش ئاتىدىغاندەك تەرلەپ، بېشىمنى كۆتۈرەلمەي، يىغلىغۇم كېلىپ كەتتى. خېلى كۆپ يىغىنغا قاتناشقان، لېكىن بۇنداق يىغىنغا قاتنىشىپ باقمىغانىدىم، بۇ يىغىنغا كەلگىنىمگە، پوۋېستىمنى "ئەسەر" دەپ ئوتتۇرىغا قويغىنىمغا مىڭ پۇشايمان قىلدىم.

— شامالدۇرغۇچنى ئەختەمگە توغرىلاڭلار، بولالمىدى، — ئابلىكىم باقى چاقچاق قىلدى، كۈلمەكچى بولۇۋىدىم، ئاغزىم تارتىشىپ قېلىپ كۈلەلمىدىم، شۇنچە قورقۇنچلۇق گەپلەر ئىچىدىن بىرىنچى بولۇپ مۇھەممەتجان راشىدىن ئاكا بومبا پارتلىغاندەك ۋارقىرىدى:

— نەدە بۇنداق ئىش يوقكەن؟ بار، بىزدە، بىزنىڭ جەمئىيىتىمىزدە بار! ئاندىن ئەخەت تۇردى ئاكا ۋە سىدىق ھاجى روزىلار جانسىزلىنىپ كەتكەن روھىمنىڭ قوللىرىدىن تۇتۇپ - تارتىپ مېنى ئۆرە قىلدى، يۈرىكىمگە سۇ-پۈركۈپ، ئېسىمگە كەلتۈردى، ئۇلار ئايماستىن سۆزلەيتتى، ۋەزىيەت تىركىشىش ھالىتىدە ئىدى، دەم ئېلىش بولدى، شائىر نەسرۇللا ئابلەت ياتىقىمغا كىرىپ:

— سىزنى زۇنۇن ئاكام چاقىرىدۇ، — دېدى.

" نېمە دەر؟ " — پۇت - قولۇمدا جان قالماي، ئورنۇمدىن تۇردۇم، قانداق مېڭىۋاتىمەن، قەيەردە ئۇچرىدى، نامەلۇم.

زۇلپىقار ئۇچراپ:

— سىز ئۈچۈن دەشنەم يەپ، ئىچىم ئۆرتىلىپ كېتىۋاتىدۇ. راستىنى دېسەم، ئاچچىقىمدا كۆزلىرىمدىن ياش چىقىپ كەتتى، ئەمما تۆگىشىپ كەتمەڭ! ئۇلار دەيدۇ، ئاغزى كۆنۈپ كەتكەن، بۇمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ، — دېدى.

بۇلاق سۈيى شىلدىرلاپ ئېقىپ تۇرغان ھاۋالىق بىر چۆپلۈكتە زۇنۇن قادىرى، تېيىپجان ئېلىيوپ ئاكا، تېيىپجان ھادى ئاكا، مەمتىمىن ھوشۇرلار ئولتۇرغانىكەن، بۆككىدە دەرەخ سايىسى ئادەمنى راھەتلەندۈرەتتى.

— كېلە دولانلىق شا كىچىك، — دېدى تېيىپجان ئاكا چاقچاق قىلىپ.

— يېنىمغا يېقىن ئولتۇر، — دېدى زۇنۇن ئاكا مېنىڭ قورۇنۇپ تۇرغىنىمنى كۆرۈپ. مەن ئولتۇردۇم، ئۇنىڭ كۆزەينەك ئاستىدىكى ئولتۇرۇشۇپ، قىزارغان كۆزلىرىدىن سۇنماس بىر كۈچنى كۆردۈم ھەم تېخىمۇ قورۇندۇم، ئۇ ماڭا خېلى ئۇزاق تىكىلىپ قارىدى، نەپەس ئېلىشلىرى تېز - تېز ھەم كۈچلۈك ئىدى، قولۇمدىن كاپپىدە تۇتتى، قورقۇپ كەتتىم.

— يائاللا، قېرى ئادەمنىڭ قولىمۇ شۇنداق قاتتىق بولامدۇ؟ ئوتتۇرا مەكتەپتە مۇئەللىم كەپسىزلىكىم ئۈچۈن قۇلىقىمنى يېرىم غېرىچ سوزۇۋەتكەندىمۇ بۇنداق ئاغرىمىغانىدى.

— مەن سېنى ماڭا يېقىن ئولتۇر دېدىم، — دەپ تارتتى، بوينۇم سوزۇلۇپ يېقىن سۈرۈلدۈم. كۈلۈشكە تىرىشتىم، لېكىن ئۇنۇم چىقمىدى. باشقىلار بولسا پاراقلاپ كۈلۈشۈۋاتاتتى.

ئۇ قۇلىقىمنى قويۇۋەتمەستىن:

— ئاڭلا، دولانلىق، مەن ھەممىنى ئاڭلىدىم، ئەسىرىڭنى تېيىپجان، روزى گادايلار ئوقۇپ بەردى. سەن يازغۇچى بولۇشتىن ئاۋۋال خەت ساۋاتىڭنى چىقار.

— خېتىڭنى ھېچكىم ئوقۇيالمىدى، روزى گادايمۇ "مەن تەھرىر، ھەرقانداق خەت بولسا شاما قىلىۋېتىمەن" دەپ پو ئاتقان، لېكىن ئوقۇيالماي چۆرۈۋەتتى. دولانلىق، دولان قويىنىڭ مۈڭگۈزىدەك خەت يازىدىكەنسەن،— دېدى تېيىپجان ئاكا سۆز قىستۇرۇپ.

خىجىل بولغىنىمدىن يەرگە كىرگۈدەك بولۇپ كەتتىم.

— كونا يېزىقنى ئۆزىڭىز ئۆگەنگەنمۇ؟ — سورىدى تېيىپجان ھادى ئاكا.

— ھەئە.

— قانچە ۋاقىت بولدى؟

— يېزىشنى ئۆگەنگىلى بىر يىل بولدى.

زۇنۇنكامنىڭ قولى يەنىلا قۇلىقىمدا ئىدى.

— ماڭا قارا، سەن قورقۇپ كەتتىڭمۇ؟

— ......

يەرگە قارىۋالدىم، كۆزۈمگە ياش كەلدى، كۆرسەتمەسلىك-كە تىرىشىپ، بېشىمنى ئۆستۈن قىلمىدىم.

— ھۇ، نان قېپى، تېخى يازغۇچى بولارمىش! سەن ئەرمۇ، ئايال؟

بېشىمنى شاققىدە كۆتۈردۈم، تىترەپ كەتتىم، ھەممىسى كۈلدى، زۇنۇنكاممۇ كۈلدى:

— ساڭا دەي، قورقما، ئېسىڭدە تۇت، ئىت يېرىم يىلدا

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

يەتتە ـ سەككىزنى كۈچۈكلەيدۇ، ئىت بولىدۇ. يولۋاس ئون يىلدا بىرنى تۇغىدۇ، يولۋاس بولىدۇ. ئوبدان يېزىپسەن، بۇزۇلۇپ كەتمەي ياز، تىرىش، كۆپ كۆر، بىز تۇگىدۇق، ھەممە ئىش ئەمدى — ياشلارغا قالدى ...

ئەكبەر غۇلام كېلىپ بىزنى سۈرەتكە تارتتى. ھەممەيلەن قوزغىلىپ ماڭدى، تېيىپجان ئېلىيوپ بىلەن يەنە بىرەيلەن زۇنۇنكامنى قولتۇقلاپ كىچىك ماشىنىغا چىقاردى. بوۋاينىڭ كەينىدىن تىكىلىپ قالدىم، شۇ مىنۇتتا ئۆزۈمنى باشقىچە روھلۇق ھېس قىلماقتا ئىدىم.

— ھاي تېيىپجان ئاكا، بۇ ماشىنىنى مەركەزدىن مەخسۇس سىزگە بەردىمۇ؟

— ھە، نېمە دەيسەن گاداي؟

روزى سايىت بىلەن تېيىپجان ئېلىيوپ ئاكا ئوتتۇرىسىدا چاقچاق باشلاندى.

— سىزدەك ئادەتتىكى شائىرغا پايدا بەرگەن بولسا، مەن روزى سايىتتەك مەشھۇر شائىرغا ھۆكۈمەت مەخسۇس ئايروپىلان ياساۋاتقان ئوخشىمامدۇ؟!

ھەممىمىز پاراقلاپ كۈلۈشۈپ تېلىقىپ، كۆزىمىزدىن ياش چىقىپ كەتتى.

— گەپ قىلە، گاداي! — دېدى زۇنۇنكام سالماق ئولتۇرۇپ، — سەن بولمىساڭ سورۇن قىزىمايدۇ، جۇمۇ!

— بۇ ماشىنىغا مەنمۇ چىقىدىكەنمەن ـ دە، بوپتۇ، مەن مەشھۇر، سىلەر ئادەتتىكىچە بولساڭلارمۇ كەلگۈسىدە بىز روزى سايىت بىلەن بىر ماشىنىدا بىرگە ئولتۇرۇۋالغان، دەپ ئاغزىڭلارنى تاتلىق ئېتەرسىلەر.

— چىقە گاداي، كەلگۈسىدە ئايروپىلانىڭغا بىزنىمۇ ئولتۇرغۇزارسەن،— تېيىپجان ئېلىيوپ ئاكا روزى سايىتنىڭ قولىدىن تارتىپ يېنىغا ئولتۇرغۇزدى ۋە كۈلكە ـ چاقچاقلار ئىچىدە ماشىنا يۈرۈپ كەتتى.

نىلقا يايلىقىدا تۇرۇپلا:

— ھەي دولانلىق، دولان ئۇسسۇلى ئويناپ بەر،— دېدى زۇنۇنكام.

— راست بىر كۆرەيلى،— دېدى تېيىپجان ئاكىمۇ خۇشال بولۇپ.

يالغۇز ئادەم ئويىنىغىلى بولمايدۇ،— دېدىم مەن.

— قورقماي ئوينا، مەن قېرى بار، ئېزىپ كەتسەڭ، تېيىلىپ كەتسەڭ، بىز يۆلىۋالىمىز، يالغۇز ئەمەسسەن...

مەن ئۇلارغا ھاياجان بىلەن قارىدىم. ئۇلار چاقچاق قىلغاندەك ھەم چاقچاق قىلمىغاندەك. مەن ئۇلارنى دائىم ئەسلەپ تۇردۇم. ھەربىر گېپىنى ئېسىمدىن قايتا ـ قايتا ئۆتكۈزدۈم.

ئىككىنچى قېتىم ئەدەبىيات ـ سەنئەتچىلەر قۇرۇلتىيىدا ئۇنى كۆرگىنىمدە، مەرھۇم ئۇستاز تېيىپجان ئاكا بىزنى تاشلاپ كەتكىنىگە بىرقانچە كۈن بولغانىدى. مەن قايغۇ ھەم سېغىنىش ئىچىدە زۇنۇن ئاكىنىڭ قولىنى چىڭ تۇتتۇم. ئەپسۇس، ئۇنى تېيىپجان ئاكا ئەمەس، باشقا سەپداشلار قولتۇقلىغانىدى. بوۋاي ئۆزىنىڭ كۆنگەن قول ـ پۇتىدىن، يۈرىكىدىن ئايرىلغاندەك بەكمۇ شۈكلەپ، جۈدەپ، ئاجىزلاپ كەتكەنىدى.

— ئاكا مېنى تونۇدىڭىزمۇ؟ مەن ئەختەم.

— ھە، تونۇدۇم،— مېنىڭ كۆڭلۈم ئۇچۇن شۇنداق دېدى.

بىرقانچە كۈندىن كېيىن بىرى ماڭا:
— ئەختەم، زۇنۇنكام ئىسمىڭنى ئاتاپ ئىزدەۋاتىدۇ، — دېدى. مەن يۈگۈرۈپ زۇنۇنكامنىڭ ياتىقىغا چىقىپ قولىنى تۇتتۇم.
— زۇنۇنكا مېنى ئىزدىدىڭىزمۇ؟
— ياق،— دېدى ئۇ، كۆڭلۈم يېرىم بولدى.
— بايا سورىغانىدى،— دېدى يېنىدىكىلەر.
زىياپەتتە تۆۋەن گرادۇسلۇق بىر رومكا ئۈزۈم ھارىقىنى زۇنۇنكامغا تۇتتۇم:
— ئاكا، ئادەتتە مەن پەقەت ئىچمەيمەن، ئەمما مۇشۇ بىر رومكا ھاراقنى سىز بىلەن ئىچىشنى ئارزۇ قىلىمەن.
بوۋاي ئورنىدىن تۇرماق بولدى، ئوغلى بەختىيار بىلەن يەنە بىرى يۆلەپ تۇرغۇزدى.
— دادام ئىچمەيدۇ ...
زۇنۇنكام مەن ئۇزاتقان رومكىنى قولىغا ئېلىپ لېۋىگە تەگكۈزۈپ:
— ھازىر مېنىڭ ئاغزىم سەندە، سەن ئىچكىن،— دېدى.
مەن كۆتۈرۈۋەتتىم. بۇ ھاراق پۈتۈن تومۇرلىرىمغا قان بولۇپ سىڭىپ كەتكەندەك تۇيۇلدى.

1990 ـ يىلى 13 ـ ماي، لەنجۇ.

مېنى تەۋرەتكەن بۆشۈك

كىشىلەر بۆشۈك ھەققىدە چوڭقۇر تەسىراتقا ئىگە. ئۇيغۇر شائىرلىرى ئۇنى ئەسىرلەر بويى «ئانا» دېگەن ئىسىمنىڭ ئىككىنچى مەنىسى سۈپىتىدە ئۇلۇغلاپ كېلىۋاتىدۇ. ھازىرقى زامان كىشىلىرى بۆشۈك ھەققىدە يېڭىچە مۇنازىرىنى تېپىۋالدى: «تۇغۇلۇشى بىلەنلا بۆشۈككە چىڭ تېڭىپ، بىر تەۋرەتكىلى تۇرسا، قاتمىغان مېڭە ئېلىشىپ كېتىپ، ئەقلىمىز قىنىدىن چىقىپ، ئۆمۈر بويى ئۆزىمىزنى بىرمۇنچە تېڭىقلار بىلەن چۈشەپ، ئەقلىمىز چوڭقۇرلىماي، قولىمىزنى بەك نېرىغا سوزالماي، پۇتىمىز تۇرۇپ يەرگە دەسسىيەلمەي، ئۆزىمىزنى چۈشەنگەن پېتى ئۆلۈپ تۈگەيمىز. بالىنى بۆشۈككە بۆلىمەسلىك كېرەك.» كىشىلەر مەيلى قانداق مۇلاھىزە قىلىشمىسۇن، مىڭلىغان، مىليونلىغان ئانىلار بىزنى يەنىلا بۆشۈككە بۆلەپ، پۈتمەس - تۈگىمەس ئانىلىق مېھرىنى شۇ بۆشۈك يېنىدا تۇرۇپ بىزگە بېرىپ كەلدى. بۇ ئادەت ئاتا - ئانىلارنىڭ روھى ئارقىلىق قېنىمىزغا سىڭىپ كەتكەن بولغاچقا بىزمۇ تاكى بۆشۈككە بۆلىنىپ تەۋرەتمىگۈچە ئارام تاپماي يىغلاپ كەلدۇق. بۆشۈك بىلەن ئېمىزگە شۇنىڭ بىلەن بىزنىڭ مەڭگۈلۈك ھەمراھىمىز، خۇددى پۇت - قول، بۇرۇن - قۇلاقتا يېقىن بىر ئەزايىمىزغا ئايلىنىپ، بىز قەيەردە مەۋجۇت بولساق، ئۇمۇ بىزدىن ئايرىلمىدى. ئاتىدىن بالىغا، بالىدىن نەۋرىگە ئۆتۈۋاتقان قانلىرىمىزدا بۆشۈك بىلەن ئېمىزگىنىڭ گېنلىرى بىللە ئېقىپ

ئۆتتۇەردى. مانا بۇ بىزدە قالغان چوڭقۇر تەسىرات، بۇنى مەڭگۈ ئۇنتالمايمىز. «ۋەتەن مېنىڭ بۆشۈكۈم»، «ئىنقىلابنىڭ بۆشۈكى» دېگەندەك، بىز ئۈچۈن ئەڭ ئەھمىيەتلىك مۇقەددەس ئېتىقاد چۈشەنچىلىرى بۆشۈك ئارقىلىق مەنىسىنى تاپقان بولدى. قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۆشۈك مۇندىن كېيىنمۇ يېڭى كۆچكەن قانلىرىمىزنىڭ تۇنجى تۇرالغۇسى بولىدىغانلىقى ئۈچۈن، مېنى مۇقەددەس جاپالىق ئىشىم بىلەن تونۇشتۇرغان ۋە ئەدەبىي هايات بىلەن كۆز ئاچقۇزغان «قەشقەر ئەدەبىياتى» نى «مېنىڭ بۆشۈكۈم» دەپ ئېيتىشقا ھەقلىقمەن. ئۇ مۇڭلۇق ئەللەي ناخشىسى ئىچىدە بۆشۈك تويۇمنى قىلىپ، جامائەتكە يېڭى بىر بوۋاق ئەدىبنىڭ دۇنياغا كۆز ئاچقانلىقىنى يۈرەكلىك هالدا كۈلۈپ تۇرۇپ جاكارلىغانىدى. بۇ مەنزىرە تۇنجى قېتىم قىلغان ئىبادىتىمدەك مەڭگۈ ئېسىمدىن چىقمايدۇ.

كۈلكە جىق بولغىنى بىلەن چىن كۆڭلىدىن كۈلمەك ئىنسان هاياتىدا پەقەت بىرقانچە قېتىم نېسىپ بولىدۇ، هازىر تېخىمۇ شۇنداق. ئاشۇنداق تەسكە چۈشكەن، نۇرغۇن بەدەل تۆلەشكە توغرا كەلگەن بۇ كۈلكە ئۈچۈن ئۇستازىم هاجى ئەھمەت ئاكا ئىككى ھەپتە ئاغزىدا نەم قالمىغۇچە سۆزلەپ، باشقىلارنى بېشىنى سۇس لىڭشىتالىغۇدەك قايىل قىلالىغان. كۆڭلى يۇمشاق، ئازارسىز تۇرسۇن نىياز ئاكا غەزەپتىن تىترەپ، كۆزىدىن ياش چىقىپ كەتكۈچە ئاچچىقلىنىپ، ھەپتە ئاچچىق يۇتقانىدى. بىر كۈن هاياجانلانسا ھەپتىلىك، بىر كۈن ئاچچىق يۇتسا بىر ئايلىق ئۆمۈر قىسقىرايدۇ، دەيدىغان گەپ بار. بۇ قاراش مۇتلەق توغرا دېيىلمىسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ ئىلمىي ئاساسى يوق، دەپ كىم ئېيتالايدۇ؟ مانا بۇ غەرەزسىز قۇربان

بېرىشلەر چوڭ، پىشقان ئادەملەرنىڭ بىر ھەۋەسكار بالا ئۈچۈن قۇربان بېرىشى ئىدى. ھازىر باشقىلار ئۈچۈن قۇربان بېرىش ئەمەس، بىكاردىن بىرقەدەم خالىس مېڭىشمۇ ئادەملەر ئۈچۈن باش قاتۇرىدىغان مەسىلىگە ئايلىنىپ قالمىدىمۇ؟

— ئوتتۇز يىل قەلەم ئاستىدا مۆكچىيىپ كەتكەن نى - نى ئاتاقلىق يازغۇچىلارنىڭ بىرەر پوۋېستىنى باسماي تۇرۇپ، تۇزۇكرەك بىر پارچە ھېكايىسى ئېلان قىلىنمىغان، ئانا سۈتى ئاغزىدىن كەتمىگەن بىر سېرىق تۈك بالىنىڭ پوۋېستىنى ئېلان قىلسا خەق نېمە دەيدۇ؟ بۇ پېشقەدەملەرگە نىسبەتەن ئېيتقاندا ھۆرمەتسىزلىك، ژۇرنالنىڭ جەمئىيەتتىكى نوپۇزىغا قىلىنغان ھاقارەت. جامائەت ئالدىدا بۇ قاملاشمىغان ئىش ئۈچۈن چوقۇم بارماق چىشلەپ قالىدىغان ئىش بولىدۇ.

بۇ ئەينى چاغدا ساناقسىز ئاتالغان دۆڭلەر، تۈگمەن ئۆچۈرتىگە ئوخشاش خۇراپىي ئادەت ئالدىدا راستىنلا ئادەمنىڭ پېيىنى سىقىرتىدىغان پارتلاش خاراكتېرلىك ئىش ئىدى. ئۇلار ئىشەنچ بىلەن بۇ پارتلاش پىلىكىگە ئوت ياقتى:

— بۇ قىمارۋازنىڭ ھوشۇق ئاتقىنىدەك ئىش بولىدىغان بولدى، ئاكا! يادەتتىكام، دەپ بىر ئاتىلى، ئۇتساق ئۇتتۇق، ئۇتتۇرۇۋەتسەك، بىزدىن ژۇرنالنى ئۇتتۇۋالار، — دېدى ھاجى ئەھمەت ئاكا كەسكىن ھالدا قولىنى شىلتىپ.

— مېنىڭچە، چوقۇم ئۇتتۇۋالىمىز، لېكىن ئۇتۇش ئۈچۈن ئازراق جۈرئەت قىلساق بولىدۇ، — دېدى تۇرسۇن نىياز ئاكا ئېغىر تىنىپ، تاماكىسىدىن قويۇق ئىس چىقىرىپ يۆتىلىپ.

— كىشىلەر چىدىمىسا مەندە مانا مۇشۇ قۇرۇق ئۇستىخان قالدى. سەن سېمىز بولغاندىكىن تويغۇچە تۇرۇپ بەرمەمسەن،

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com